

8. Рубинштейн С. Л. О мышлении и путях его исследования / Сергей Леонидович Рубинштейн. – М., 1958.
9. Сократ. Платон. Аристотель. Сенека. Биографические очерки. – М.: Республика, 1995. – 266 с.
10. Шубин Э. П. Языковая коммуникация и обучение иностранным языкам / Э. П. Шубин. – М.: Просвещение, 1972. – 350 с.

*В. О. Лей, аспірант кафедри
українознавства, педагогіки та
культурології,
Севастопольський національний
технічний університет*

КОМПЛЕКСНА УЧБОВА ПРОГРАМА БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЯК МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНО-ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

В статті теоретично обґрунтована модель ефективної організації професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-екологічного профілю через впровадження комплексної учбової програми безперервної педагогічної освіти.

Ключові слова: професійно-педагогічна підготовка, інженерно-екологічна освіта, технічний університет, комплексна учбова програма, система «інженер-еколог-педагог».

Комплексная учебная программа непрерывного педагогического образования как модель организации профессионально-педагогической подготовки студентов инженерно-экологического профиля

Ключевые слова: профессионально-педагогическая подготовка, инженерно-экологическое образование, технический университет, комплексная учебная программа, система "инженер-эколог-педагог".

В статье теоретически обоснована модель эффективной организации профессионально-педагогической подготовки студентов инженерно-экологического профиля через внедрение комплексной учебной программы непрерывного педагогического образования

The complex educational programme of the continuous pedagogic education as a skilfully pedagogic training organization model engineering ecological type students

In the article the effective organization model of skilfully pedagogic training of engineering ecological type students through the adoption of complex educational programme of the continuous pedagogic education is grounded in theory.

Актуальність дослідження. Темпи використання людством багатьох важливих видів ресурсів і темпи виробництва багатьох видів забруднень вже перевищують дозволені границі. Для попередження екологічного колапсу, що насувається, необхідні не тільки суттєве зменшення матеріальних та

енергетичних потоків в біосферу, але і перехід до сталого розвитку, який був оголошений на Всесвітній конференції в Ріо-де-Жанейро (1992 р.). Концепція сталого суспільства потребує добре збалансованих дальніх і ближніх цілей, акценту на достатності, рівності і якості життя, а не на об'ємі виробництва.

Вирішення завдань гармонізації соціально-економічного і екологічного розвитку цивілізації стимулює зміщення пріоритетів з області техносфери в сферу моралі і освіти. На Всесвітньому саміті щодо сталого розвитку в Йоханесбурзі «Ріо + 10» (2002 р.) 2005–2014 роки оголошені «десятиріччям освіти в інтересах сталого розвитку». Відмічається «абсолютна необхідність якісно нової моделі освіти».

Постановка проблеми. У зв'язку з такою установкою в Україні ведуться активні пошуки форм і засобів професійно-педагогічної підготовки кадрів, які здатні на високому методичному рівні здійснювати функції екологічної освіти і формувати особистість майбутнього, здатну вийти у відносини коеволюції з природою. Сучасна система вищої технічної освіти може і повинна виконувати цей соціальний заказ через комплексну підготовку студентів інженерно-екологічного профілю за лінією «інженер–еколог–педагог».

Аналіз досліджень та публікацій. Цілі екологічної освіти, пов'язані з відповідальним ставленням до природи, розкриті в дослідженнях А.М.Захлібного, І.Д.Зверева, І.Т.Суравегиної, Г.О.Ягодіна. Мова іде про досягнення засобами освіти стабільної рівноваги в системі «людина–природа–суспільство». Серед робіт по теорії і методиці екологічної освіти можна відмітити праці В.П.Голова, Т.В.Кучер, В.Б.Калініна, В.М.Назаренко, І.Н.Пономарьової, Н.М.Чернової. Ідея установаження постматеріалістичних цінностей надійно входить в систему екологічної освіти і сприяє переорієнтації етоцентричної ідеології на космоцентричне бачення світу, концепції якого розкриті в роботах М.О.Бердяєва, В.І.Вернадського, Е.Леруа, Н.М.Моїсеєва, А.Печчеї, Е.Фромма, П.Тейяра де Шардена.

Ідеальним «продуктом» екологічної освіти стає новий тип особистості – «людина відповідальна», якісною характеристикою якої повинно бути почуття боргу перед сучасним суспільством і майбутніми поколіннями за стан біоти своєї планети. Проблеми професійно-педагогічної підготовки кадрів для сфери екологічної освіти розкриті в роботах М.М.Владимирова, С.М.Глазачева, С.Д.Дерябо, Н.М.Мамедова, О.Г.Рогової, Л.І.Фатеевої, В.О.Ясвіна. Цінні теоретичні положення екологічної освіти для сфери професійно-технічної освіти обґрунтовані у дослідженнях Л.І.Білик, О.М.Головко, Н.П.Ефіменко, Н.І.Кажанової, Л.Б.Лук'янової, О.О.Прохорової.

Виділення невирішених проблем. Завдання професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-екологічного профілю набуває особливого значення в зв'язку з новим соціальним викликом на виконання еколого-освітніх, просвітніх функцій. В обов'язки сучасного інженера-еколога входить не тільки практичний захист природного середовища, але і вміння навчати, формувати суспільну екологічну свідомість. Така модернізація породжує об'єктивне протиріччя між підсиленням соціальної потреби в регулюючій ролі

екологічної освіти і недостатньою розробкою системи методів і форм організації педагогічної підготовки студентів інженерно-екологічного профілю з обґрунтуванням цілей і змісту адекватних технологій навчання.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні моделі ефективної організації професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-екологічного профілю через впровадження комплексної учбової програми безперервної педагогічної освіти студентів інженерно-екологічного профілю.

Виклад основного матеріалу. Умови гуманітаризації і педагогізації вищої інженерної освіти обумовлюють необхідність вивчення засад спеціальних дисциплін в тісному взаємозв'язку з педагогічним учбовим компонентом. Це тим більше актуально для студентів інженерно-екологічного профілю, так як їм належить вирішувати задачі екологізації суспільства і виробництва, формувати суспільну думку, займатися викладацькою та просвітницькою діяльністю.

Починаючи з 2003 р. кафедра прикладної екології та охорони праці (ПЕОП) СевНТУ виконує спеціальний муніципальний заказ на підготовку викладачів природничо-наукових дисциплін для учбових закладів Севастополя. Напрямок педагогізації в структурі професійної інженерно-педагогічної підготовки студентів стає все більш актуальним та визначальним.

На рівні підготовки «спеціаліст» введені нові дисципліни професійно-педагогічної підготовки: методика викладання екології, методика викладання БЖД, педагогіка, психологія, вікова фізіологія і валеологія. Протягом п'ятого курсу студенти освоюють педагогічну практику в школах, в дипломному проєктуванні розробляють методику викладання уроку у відповідності з темою диплому.

Разом з тим, педагогічною підготовкою слабо охоплені студенти бакалаврського рівню. На сучасному ринку праці диплом бакалавра дозволяє випускникам університетів реалізувати професійно-педагогічні права в школах і ВУЗах I-II рівнів акредитації. До того ж, на кафедрі ПЕОП, в руслі гуманітаризації вищої інженерно-екологічної освіти, розширюється напрямок підготовки, який включає не тільки екологію і охорону навколишнього середовища, але і новий компонент – збалансоване природокористування (згідно спеціальності 6.040106).

Таким чином, назріла актуальна необхідність формування навичок педагогічної діяльності студентів, починаючи з першого курсу і протягом всього періоду навчання. Така наскрізна міждисциплінарна педагогічна підготовка дозволить найповніше і гармонійно вбудувати педагогічний навчальний компонент в загальну систему інженерно-педагогічної підготовки без деформації учбового плану кафедри ПЕОП. Дану гіпотезу підтвердило соціологічне опитування студентів 1-5 курсів, які в більшості відмітили недостатність педагогічної підготовки тільки на рівні «спеціаліст» і актуальність наскрізної підготовки на рівні «бакалавр».

Метою навчання по комплексній учбовій програмі (КУП) безперервної педагогічної освіти студентів інженерно-екологічного профілю є отримання та

поглиблення методичних знань, вмінь та навиків в сфері екологічної освіти школярів з різних питань викладання природничих дисциплін і в позакласній роботі.

В основу КУП покладені фрагменти методичних рекомендацій ЮНЕСКО-ЮНЕП для викладання екології [1]. КУП призначена для прищеплення студентам екологічної педагогічної культури, підвищення методичної компетенції з різних питань природного і соціального оточення.

Дана програма охоплює весь процес навчання. Її вміст передбачає методичну систематизацію знань студентів, отриманих при вивченні спеціальних дисциплін на основі міжпредметних та міжциклових зв'язків. Програма сприяє розумінню ролі екологічної освіти в оптимізації стосунків людини і природи, формуванню педагогічної грамотності студентів. Залучення студентів до доступного вирішення проблем навколишнього середовища педагогічними засобами допоможе стимулювати активну життєву позицію, культуру поведінки в природі. КУП покликана виступити інтегратором педагогічних знань студентів навколо різних екологічних проблем, популяризатором основних ідей ЮНЕСКО-ЮНЕП в сфері екологічної освіти.

Програма переслідує завдання формування сучасного світогляду студента-еколога, розуміння ролі природничих і гуманітарних наук в оптимізації їх відносин, етичної взаємодії з соціальним і природним оточенням. Поряд з теоретичними знаннями рекомендується проведення практичних робіт по засвоєнню програми: самостійна дослідницька робота, конструювання обладнання, проведення рольових ігор.

В основі даного підходу лежить ідея «вплетіння» навичок педагогічної діяльності студентів «в тканину» спеціальної дисципліни, виходячи з її змісту і специфіки. Представлені в КУП методики різноманітні і дозволяють охопити широкий спектр дисциплін.

КУП ні в якому випадку не являє собою закінчений варіант. Без сумніву, в процесі роботи вона буде уточнятися і доповнюватися, адаптуватися до умов конкретної дисципліни і запитів студентів.

Висновки. Таким чином, «Комплексна навчальна програма безперервної педагогічної освіти студентів інженерно-екологічного профілю» може бути основою для нової технології навчання на всіх курсах рівня підготовки «бакалавр».

Перспективи подальших досліджень. Результати дослідження плануються впровадити в систему підготовки майбутніх інженерів-екологів до педагогічної діяльності – в навчально-виховний процес кафедри прикладної екології та охорони праці Севастопольського національного технічного університету і еколога-технологічного факультету Севастопольського національного університету ядерної енергетики та промисловості. Результати дослідження можуть бути використані в системі вищої технічної освіти при оновленні змісту і складових професійної підготовки майбутніх фахівців в області екології; у системі післядипломної освіти і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів при Севастопольському міському гуманітарному університеті; при розробці й удосконаленні державних стандартів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Перри С. Игры. Опыты. Самоделки.: Методическое руководство, подготовленное ЮНЕСКО-ЮНЕП / С.Перри, У.Талбот // Вестник Ас ЭКО. – 1997. – № 1-2 (13-14). – С. 9-62.
2. Головки О.Н. Теоретические и прикладные аспекты эколого-педагогической подготовки в высшей технической школе (на примере специальности «Экология и охрана окружающей среды») / О.Н.Головки, Е.В.Печенкина, В.А.Лей // Вестник СевГТУ. Вып. 90: Педагогика. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2008. – 196 с. С. 94-102.
3. Мазур И.И. Путь к экологической культуре / И.И.Мазур, О.Н.Козлова, С.Н.Глазачев – М.: Горизонт, 2001. – 194 с.
4. Экологическая педагогика и психология: Учеб. пособие / С.Д.Дерябо, В.А.Ясвин. – Р-н-Д.: Феникс, 1996. – 480 с.

*М.М.Москалец,
начальник відділу кадрової роботи
та організаційно-документального
забезпечення, м. Дніпропетровськ*

**САМОКОНТРОЛЬ ЯК СПОСІБ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

У статті відображено взаємозв'язок адаптації і сформованості навичок самоконтролю навчальних досягнень студентів як основи результативності навчання і подолання труднощів адаптаційного періоду.

Ключові слова: адаптація, самоконтроль, навчальні досягнення.

В статті показана взаємозв'язок адаптації і сформованості навичок самоконтролю учебных достижений студентов как основы результативности обучения и снижения трудностей адаптационного периода.

Ключевые слова: адаптация, самоконтроль, учебные достижения.

The correlation of adaptation and formation of self-control skills of students' educational achievements as a base of learning results and lowering of adaptive period difficulties is being elucidated in the article.

Key words: adaptation, self-control, educational achievements.

Освіта на сучасному етапі є визначальним засобом конкурентоспроможності людини. Сьогодні відбувається ріст кількості кваліфікованих робітників і неухильна їх незатребуваність у зв'язку з кризовими явищами суспільства.

Стає очевидною потреба у подальшому удосконаленні вузівського навчання і зростанні якості підготовки спеціалістів різних галузей. Відчувається необхідність модернізації професійної підготовки майбутніх спеціалістів в умовах вищої школи, в основі якої повинна бути не вузька спеціалізація, а комплексність. Потрібен професіонал, «...готовий до різноманітної діяльності, здатний самостійно ставити і вирішувати широкий спектр завдань в суміжних областях, а також реалізовувати повний цикл робіт